

Är EU-svenskan begriplig?

Några funderingar utifrån
en färsk doktorsavhandling

Hans Landqvist

SFÖ & FAT, Göteborg
Hieronymusdagen 2015

Hans Landqvist

Universitetslektor, Docent

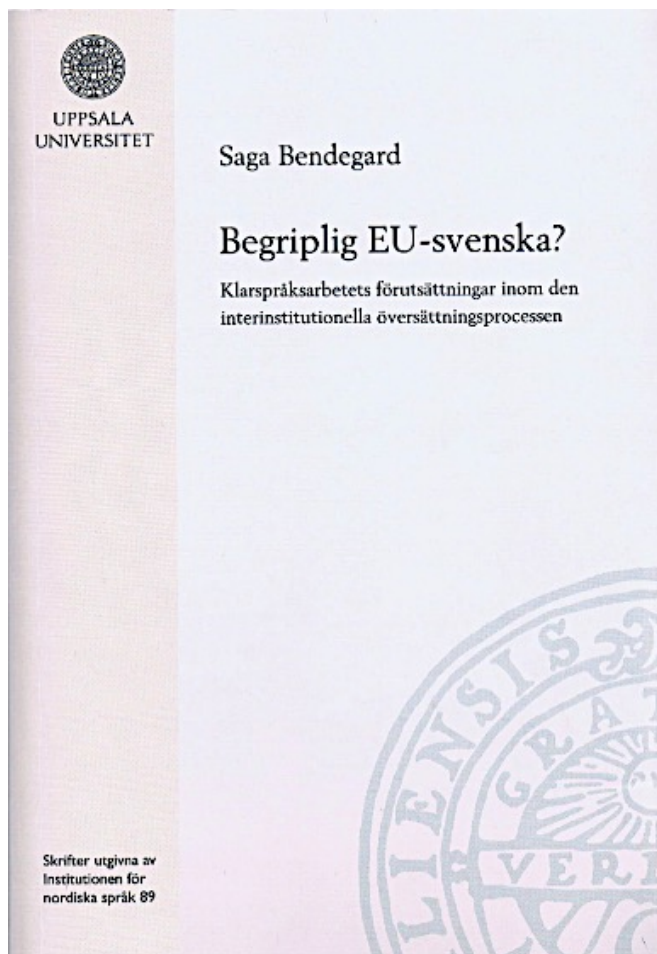


(www.svenska.gu.se/om-oss/personal/hans-landqvist/) resp. privatarkiv)

En avhandling & två lagparagrafer

(<<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:736377/FULLTEXT01.pdf>> resp.

<www.copypanthers.se/oversattning/svenska>)



”Språket i offentlig verksamhet ska vara vårdat, enkelt och begripligt.”

(SFS 2009:600, 11 §)

”Svenskans ställning som officiellt språk i Europeiska unionen ska värnas.”

(SFS 2009:600, 13 §)



Fem centrala punkter i Bendegard (2014)

1. Översättning av **EU-rättsakter** till svenska
2. **Institutionell översättning och interinstitutionell översättning**: Europeiska kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska unionens råd ("kommissionen", "parlamentet", "rådet")
3. **Arbetsprocesser**: översättare, granskare, terminologer m.fl.
4. **Verktyg och hjälpmedel**: Translator's Workbench, textdatabaser, termdatabaser, internet, skrivna riktlinjer och handböcker
5. Formella och informella **normer** för översättning och klarspråk

Forskarens fyra frågor

1. "Hur ser den interinstitutionella processen ut, där samtliga tre EU-institutioner ingår?"
2. "Hur ser arbetsprocessen vid respektive enhet ut?"
3. "Vilka verktyg och hjälpmedel används i översättningsarbetet?"
4. "Vilka formella och informella normer för översättning och klarspråk finns på de olika EU-institutionerna och enheterna?" (s. 19)

Några centrala begrepp

- **Autenticerade EU-rättsakter:** "By virtue of the act of adoption, such texts are not mere translations of the law, they are the law itself" (Šarčević) (s. 41)
- **Juridisk ekvivalens:** språkversion som inte ska vara "equal in meaning" men "equal in legal effect" (Šarčević) (s. 45)
- **Institutionell översättning & interinstitutionell översättning:** inom & mellan kommissionen, parlamentet och rådet (+ andra EU-institutioner)
- **Normer:** "rätt- och felnormer" kontra "det beror på-normer"
- **Revideringar:** ändringar av översättare eller andra
- **Klarspråk:** "myndighetstexter skrivna på ett vårdat, enkelt och begripligt språk" ([dåvarande] Språkrådet) (s. 55)

Hur finna svar på frågorna?

Människor & texter (2009–2010)

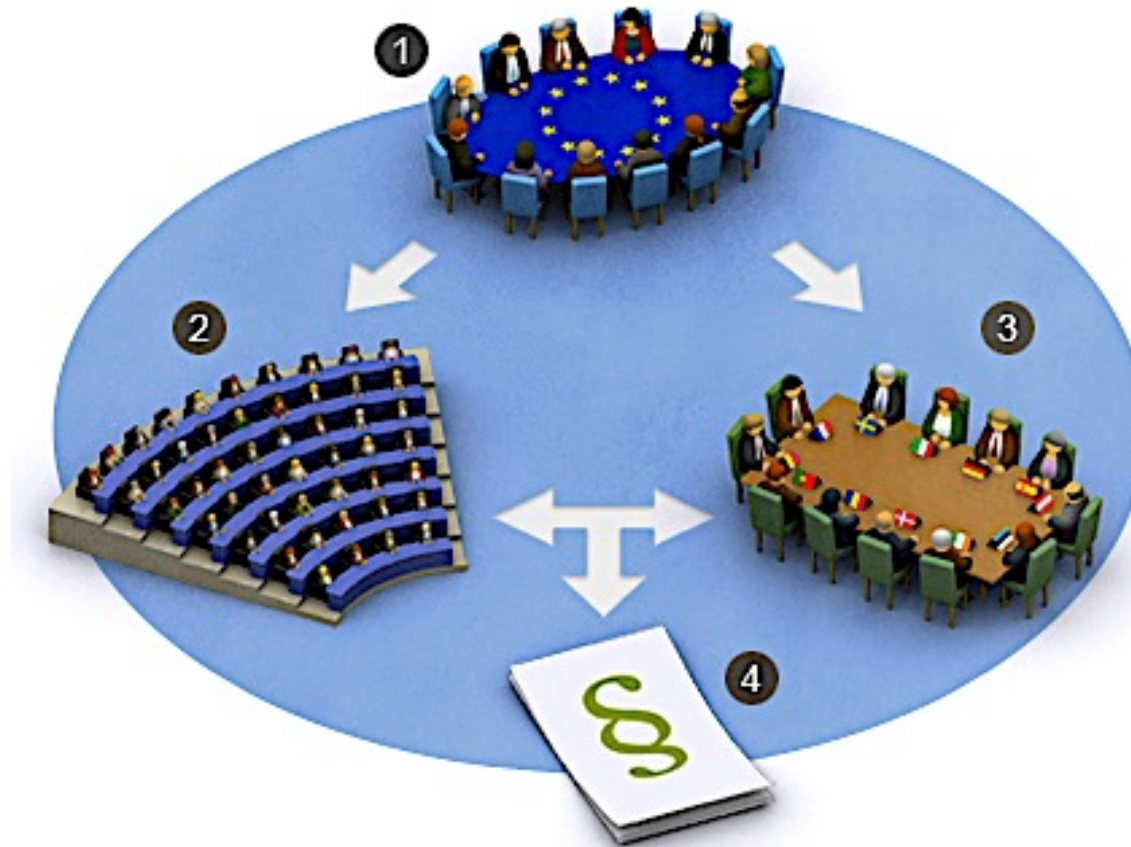
- **Intervjuer:** översättare och andra (chefer, termansvariga, ”språkansvariga”, juristlingvister m.fl.)
- **Observationer:** översättare/granskare i arbete
- **Skrivna riktlinjer och handböcker:** EU och Sverige

Texter (2009–2012)

- **Kommissionen + Parlamentet + Rådet**
- 21 granskade **rättsakter** ($\approx$ 470 textsidor)
- 16 **in-house-** och 5 **frilansöversättare**
- 1.318 **revideringar** ”som på något sätt syftar till att ändra något i översättningen” (s. 78)

1. Hur ser den interinstitutionella processen ut, där samtliga tre EU-institutioner ingår?

(www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Om-EUs-lagar-och-beslutsfattande/Sa-beslutar-EU)



Samarbete!?

”Översättarna anser sig i stort sett inte ha några organiserade kontakter med [översättarna inom] de övriga organisationerna.”
(s. 105)

- Mer kontakt! Samma övergripande institution, liknande utmaningar, samma klarspråksideal!
- Varför mer kontakt? Olika typer av texter och olika faser i lagstiftningsprocessen!

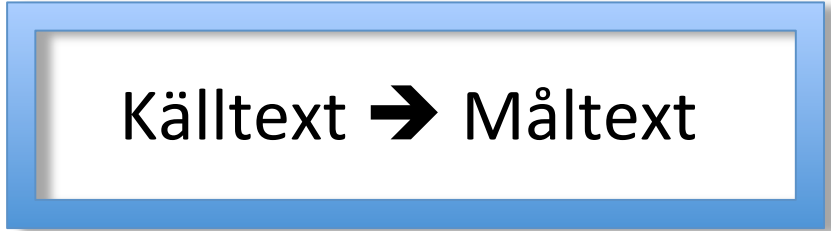
”På ledningsnivå upplevs kontakterna med de andra [översättnings]enheterna alltså som täta och goda.”
(s. 109)

Synen på ”de andra”?

”På rådet finns det de som menar att kommissionens översättningar inte alltid håller måttet, samtidigt som en del översättare på kommissionen säger att rådet bara tittar på formalian och inte bryr sig om flytet i texten.” (s. 114)

”Vid kommissionen säger några av översättarna, i ett informellt samtal, att de tror att rådet ibland anser att kommissionsöversättarna tar sig för stora friheter gentemot källtexten. De menar också att rådet tenderar att ändra översättningen så att den ligger närmare originalet.” (s. 114)

2. Hur ser arbetsprocessen vid respektive enhet ut?



Källtext → Måltext

- **Vilka** gör **vad**, **när** gör de det och **hur** gör de det?
- **Var** i lagstiftningskedjan befinner man sig?
- **Hurdana** texter översätts och med **vilka** tidsfrister?

Kommissionen

Text för översättning → Sekretariat: gemensam hylla för
"självservering" → Översättare: original + "fichen" (*fiche de travail*)
→ Översättare: Translator's Workbench (TWB) → Översättare
tillfrågar kollega som granskar → Översättare: reviderar →
Sekretariat: levererar ("ganska långa texter och därmed också ofta
ganska långa tidsfrister", s. 24)

Parlamentet

Text för översättning → Enhetschef/annan tilldelar uppdrag →
Översättare: original + följesedel → Översättare: TWB
→ Enhetschef/annan tilldelar granskningsuppdrag →
Översättare: reviderar → Sekreterare: levererar
("Texterna är ofta ganska korta och ska översättas fort", s. 25)

Rådet

Text för översättning → Assistenten: tilldelar uppdrag
→ Översättare: TWB (mestadels) → Granskning → Assistenten:
reviderar och levererar ("mycket korta tidsfrister", s. 26)

Återkoppling: intern

”Folk ser ju ganska olika på det här med granskning”

(Klara, s. 132)

”Granskningen anses värdefull men inte alltid enhetlig” (s. 130)

”Om någon har gjort sig känd för att göra många revideringar kan det också leda till att översättare [inom kommissionen] börjar undvika att lämna sina texter till just den personen.”

(s. 134)

”Ovilja att stöta sig med nära kolleger kan alltså göra att granskare är överdrivet försiktiga i sina revideringar.”

(s. 134)

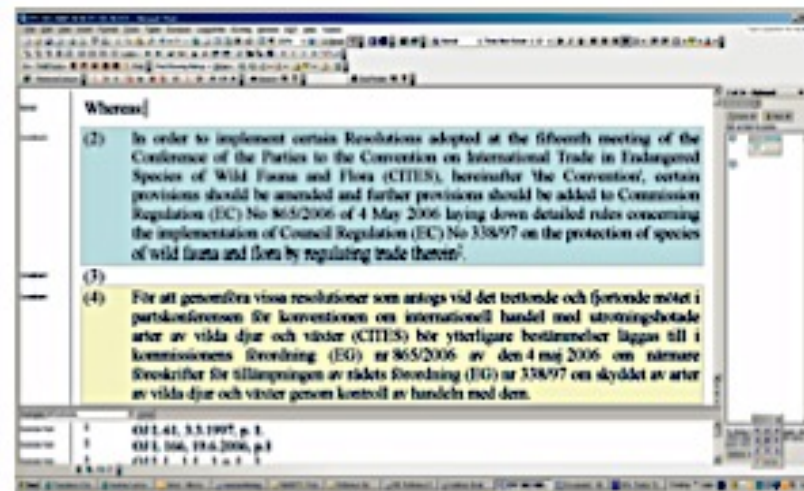
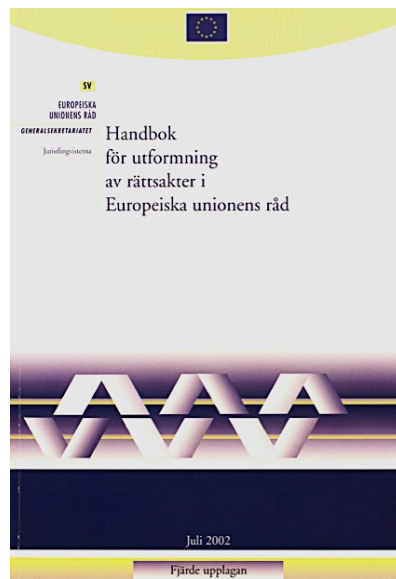
Återkoppling: extern

- Andra svenska översättningsenheter
- Den egna EU-institutionen
- Andra EU-institutioner
- Svenska myndigheter etc.

Korrekt terminologi & leverans i tid

3. Vilka verktyg och hjälpmedel används i översättningsarbetet?

- Translator's Workbench (TWB)
- Textdatabaser
- Termdatabaser
- Internet
- Skrivna riktlinjer och handböcker



Figur 3. Text i TWB



Några + och - med TWB

”Det skulle ju inte gå att översätta annars [= utan TWB]”

(Klas, s. 89)

”Översättarna vet att TWB:s förslag kan ha brister och måste kontrolleras [...], men i likhet med Pia konstaterar många att det ändå inte alltid blir så.” (s. 91)

”Man lite tvingas in att tänka en mening i taget.” (Katrín, s. 92)

”TWB skapar alltså en bundenhet till tidigare svenska texter som begränsar översättarnas möjligheter att hitta nya, bättre lösningar. Den intertextualitet som alltid finns inom en organisation, i form av mallar och skrivtraditioner, förstärks här ytterligare genom användandet av TWB som verktyg för översättningsarbetet.” (s. 94)

4. Vilka formella och informella normer för översättning och klarspråk finns på de olika EU- institutionerna och enheterna?

(www.liu.se/forskning/forskningsomraden/skola-och-utbildning/etik-varden-och-normer?l=sv resp.
https://cdn3.cdnme.se/cdn/7-2/1997756/images/2010/norm_93342458.jpg)



norm
norm

Revideringar: kategorier

- Språklig korrekthet (språkfel, slarvfel)
- Korrekt översättning (översättningsfel)
- Intertextuell konsekvens (översättningen i relation till tidigare översättningar)
- Originalkonsekvens (översättningen i relation till originalet)
- Inomtextuell konsekvens (översättningen i sig)
- Begriplighet (utifrån anvisningar för EU/i Sverige)
- Idiomatisk svenska (utifrån språkkänsla, internet osv.)
- Stil (högre/lägre stilnivå)
- Övriga revideringar (granskarens preferenser, interna normer)

Revideringar: några resultat

- **Ingen klar minskning** av antalet revideringar i rättsakter i kedjan kommissionen → parlamentet → rådet
- **”Tre i topp” varierar något** mellan institutionerna:
 - * korrekt översättning, intertextuell konsekvens, originalkonsekvens (kommissionen)
 - * korrekt översättning, övriga revideringar, intertextuell konsekvens (parlamentet)
 - * intertextuell konsekvens, originalkonsekvens, övriga revideringar (rådet)
- **Stor variation av revideringar** hos olika granskare (typer & antal)
- **Få motiveringar** av revideringar
- **Tre huvudnormer:** originalkonsekvens, intertextuell konsekvens, klarspråk

Några funderingar utifrån ...

- **Källtexter inom EU:** kvaliteter och/eller brister?
- **EU-översättares kompetenser:** källspråk & målspråk + juridik + andra fackområden?
- **CAT-verktyg och andra hjälpmedel:** hjälp och/eller ”stjälp”?
- **Granskningar och revideringar:** efter vilka normer?
- **Klarspråk:** innebörden i begreppet ’klarspråk’?
- **Översättning av rättsakter:** svenska texter inom EU och/eller EU-texter på svenska som mål?

”The Swedish translations [of legislative texts within the EU institutions] should therefore be considered EU-texts in Swedish, rather than Swedish texts” (s. 229)

Glad Hieronimus- dag på er!

([http://vultus.stblogs.org/
heiliger_hieronimus_im_
arbeitszimmer.jpg](http://vultus.stblogs.org/heiliger_hieronimus_im_arbeitszimmer.jpg)),
Jan van Eyck, 1442)

